

Motion till riksdagen 2009/10:Ub275

av **Kjell Eldensjö och Mikael Oscarsson (kd)**

Skolbränder

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skolledare bör få ett samordnande ansvar för att motverka bränder inom skolans område.

Motivering

Skolbränder. Lite oväntat pekar statistiken på att den ”typiska” tidpunkten för en brand på en skola är vid lunch en måndag i december, alltså inte en sen lördagskväll strax före skolstarten i augusti.

2008 brann det på 583 skolor i Sverige. 296 av dessa bränder var konstaterat anlagda. Antalet bränder på våra skolor ökar markant sedan 10–15 år tillbaka, från 371 (1996) till alltså närmare 600 (2008). Kostnaden för skolbränderna beräknas av Brandskyddsföreningen till en halv miljard kronor årligen.

Och statistiken innebär att det anläggs minst en skolbrand i Sverige varje skoldag!

Kostnaderna för den totala skadegörelsen – krossade fönster, klotter, bränder osv. – på förskolor och skolor är naturligtvis mångdubbelt större. Bara Malmö stads skadekostnader under 2008 uppgick till 57,9 miljoner kronor, varav glaskrossningen stod för 8 miljoner. Detta motsvarar många renoverade skolsalar, skolböcker eller lärartjänster.

I Sverige är ungefär en av fyra bränder anlagd. När det gäller skolbränder är siffran en av två. Detta är sett till de bränder där man kunnat konstatera att de var anlagda, så siffran kan alltså vara betydligt högre.

Insatser för att komma till rätta med problematiken har påbörjats. Svensk brandforskning (Brandforsk) genomför sin största satsning någonsin inom området anlagd brand under fem år med början 2008. 17 miljoner kronor satsas för att påverka utvecklingen av anlagd brand i samhället genom både teknisk och beteendevetenskaplig inriktning.

Fel! Okänt namn på

Vad anses då vara orsakerna till skolbränderna och att de ökat så markant?

Många gånger rör det sig bara om att barn lekt, vad de tror oskyldiga, lekar med tändstickor och liknande. En viktig faktor för att motverka att detta fortsätter och resulterar i en större brand är att exempelvis Räddningstjänsten bjuds in till skolan för att prata om konsekvenserna med barn och ungdomar och bygga en positiv relation till dem.

Men det finns också en eskalerande faktor, en upptäckt som legat till grund för den så kallade Karlstadsmetoden som nu används i alltfler kommuner för att komma till rätta med skolbränder.

Det är Ulf Mårtensson och Gunnar Dahl som avtäckt den ”trappmodell” som leder fram till den anlagda branden. Utgångspunkten var upptäckten att parametrarna skolbränder och skadegörelse ofta följer varandra statistiskt. Vägen fram till den anlagda branden påbörjas ofta med ett avhumaniserat språk där elever kastar glåpor efter varandra, något som följs av mindre skadegörelse, på vilken en upptrappning av skadegörelsen följer: krossade glasrutor, någon eldar på en gungställning, någon annan kastar raketer och smällare eller liknande. Till slut anläggs en brand.

Ett problem är att vissa skolor inte har uppmärksammat att ”hyss och oro” har en direkt koppling till den slutliga katastrofen. Den nya myndigheten Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) uppger att ”anlagda bränder nästan alltid har föregåtts av andra problem som allmän oro, mobbing och skadegörelse”.

Det måste också konstateras att skolbränder är ett likartat problem i de flesta länder i västvärlden i dag. Detta visar en förstudie inom projektet ”Anlagd brand” som drivs av Brandskyddsföreningen i syfte att finna och hjälpa unga brandanläggare (Lennart Strandberg, ”Identifiering och behandling av unga brandanläggare” Rapport nr 205-071 Brandforsk/Kreafor). Det kan nämligen även finnas mer djupgående psykosociala problem hos de ungdomar som tänder eld på skolan. Medan yngre ofta drivs av nyfikenhet, utgör tonåringar en riskgrupp för förvärrat beteende. Många av dessa ungdomar har svårigheter i sin kommunikation. De har svårare än andra ungdomar att förklara vad de vill framföra. Det beror såväl på ordförråd som självbild, visar studien.

Den amerikanske forskaren Kenneth Fineman har funnit sju bakomliggande orsaker hos brandanläggare. Det är olika typer av problembakgrund: nyfikenhet, rop på hjälp, ungdomsbrottslighet, problem med inläring, önskemål att tillhöra en särskild grupp, oavsiktlighet (främst p.g.a. anläggarens fascination för att experimentera) samt slutligen den mer ovanliga allvarlig störning (psykiska sjukdomar och liknande tillstånd).

Medan allmän brandskyddsutbildning – där man pratar om faran med bränder, hur man skall bete sig mera ”brandsäkert” och övar vissa moment – hjälper yngre barn att förstå allvaret i att leka med elden, kan tonåringar som anlagt bränder behöva mer långtgående hjälp som inkluderar kognitiv beteendeterapi.

Låt mig avsluta med att säga: För att komma till rätta med den här beskrivna problematiken är det angeläget att skolan ser sitt ansvar och tar initiativ till att diskutera och angripa problematiken. Det ska inte behöva dröja

Fel! Okänt namn på

tills den första allvarliga incidenten – eller verkligt katastrofala branden – inträffar, innan man tar tag i ett stort potentiellt problem. Här måste även Skolverket involveras för att underlätta för de enskilda skolorna och skollärarna att arbeta med frågan.

Det behöver nämligen tas ett helhetsgrepp för att komma till rätta med skadegörelse och anlagda skolbränder. Konstruktiva åtgärder för att åstadkomma en trygg skolmiljö för alla behövs. Det behövs såväl fysisk närvaro av vuxna som teknisk utrustning – exempelvis rökdetektorer och larm. Skola, räddningstjänst, stat, kommun, föräldrar, lokala brottsförebyggande råd, polis och andra myndigheter, personal osv. måste förmås att samarbeta.

Det kan också behövas mer framåtsyftande åtgärder, som rör såväl skolmiljö och schemaläggning som vuxennärvaro och insatser för elever som har det tufft. I vissa fall måste skolor byggas om, och självklart bör nya skolprojekt anpassas i fråga om arkitektur så att de främjar trygghet och försvårar vandalism.

Stockholm den 1 oktober 2009

Kjell Eldensjö (kd)

Mikael Oscarsson (kd)